

MIRELA ŽUPAN*

MARIJANA ŠEGO**

MEDIJACIJA U PREKOGRAČNIM OBITELJSKIM POSTUPCIMA

1. UVOD

Globalizacija društva te intenzivna migracijska kretanja neminovno dovode do povećanja prekograničnih obiteljskih sporova. Na svim se razinama, od nacionalne, preko regionalne do univerzalne, traže adekvatni modusi njihova rješavanja. Zakonodavcima svih razina nameće se izazov: ne samo da trebaju naći adekvatne odgovore na pitanja sukoba nadležnosti, sukoba zakona i međudržavne suradnje (vodeći računa ujedno i o standardima temeljnih ljudskih prava i zabrani svake diskriminacije), nego i obazrivo kalkulirati snažnu kulturološku različitost obitelji koje migriraju. Uvažavajući sve te dimenzije obiteljskog prekograničnog spora, u određenoj je mjeri razvijen pravni okvir za prekogranične sporove o roditeljskoj odgovornosti. Međutim, neki su od tih sporova zbog posebne osjetljivosti stalnim predmetom propitkivanja. Zasigurno je jedan od njih spor o roditeljskoj otmici djeteta.

Glavna je okosnica ovog poglavlja uloga medijacije u prekograničnim obiteljskim sporovima, a poglavito u sporovima po prekograničnim roditeljskim otmicama djece. Haška konferencija za međunarodno privatno pravo usvajanjem Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece iz 1980. (Haška konvencija o otmici),¹ monitoringom iste, svojim vodičima i smjernicama u državama ugovornicama potaknula je korištenje medijacije u sporovima o roditeljskim otmicama djece. Ipak, sama je Haška konvencija o otmici instrument međunarodnog javnog prava bez strogog mehanizma

* Dr. sc. Mirela Župan, izvanredna profesorica, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera Osijek, Pravni fakultet Osijek.

** Marijana Šego, mag. iur., doktorandica na projektu EUFam's II, Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Pravni fakultet Osijek.

¹ Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 8/2018. Konvencija je objavljena u Sl. l. bivše SFRJ MU 7/1991. Notifikacijom o sukcesiji Hrvatska je postala strankom Konvencije 8. listopada 1991.

kontrole ugovornica u primjeni danih smjernica i preporuka. Štoviše, ovaj instrument međunarodnog privatnog prava tek se nadovezuje na nacionalno (međunarodno) postupovno zakonodavstvo. Kako su dakle konkretna pravila, uloga i uspješnost rješavanja roditeljskih otmica medijacijom prepuštena državama ugovornicama, varijacije i modeli postupanja bitno se razlikuju u 100 država ugovornica.

Trend poticanja alternativnog načina rješavanja obiteljskih sporova slijedi i naše nacionalno zakonodavstvo. Institut mirnog rješavanja obiteljsko pravnih sporova u nas je reguliran Obiteljskim zakonom.² Međutim, njegova uloga u prekograničnim otmicama nije do danas bilježila uspjeh. Ponukani pozitivnim iskustvima brojnih država ugovornica Haške konvencije o otmici naš je zakonodavac u Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece (Provedbeni zakon)³ uveo dodatna pravila koja bi trebala oživjeti ulogu ovog instituta u praksi. Primjena medijacije kao alternativnog načina rješavanja sporova, u tijeku postupka građansko pravne otmice djece, *pro futuro* treba doprinijeti svrsishodnijem rješavanju ovih sporova.

Ulogu medijacije u prekograničnim obiteljskim postupcima, a poglavito roditeljskim otmicama u nas zasigurno obilježava i aktivizam EU-a. Pregled postojećeg, ali i zakonodavstva u postupku usvajanja, ukazuje da je zbog zagušenosti nacionalnih sudova prekograničnim sporovima Europska unija odlučna potaknuti, pa čak i obvezati države članice na uvođenje alternative sudskom rješenju spora. EU upravo u roditeljskim otmicama sustavno potiče medijaciju i populariziranjem podrške medijatora Europskog parlamenta. Na normativnoj pak razini usvajanje revizije Uredbe Brussels II *bis*: Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (preinaka),⁴ medijacija postaje nužni dio nacionalnog postupka odlučivanja o povratu djeteta.

Relevantna literatura prepoznala je medijaciju kao izvrsnu alternativu sudskom sporu o roditeljskoj otmici, ali je identificirala i moguće zapreke za njezinu širu uporabu.⁵ Poglavljem koje slijedi izlaže se postojeći pravnih okvir i pravna praksa koja proizlazi iz kombinirane primjene nacionalnih propisa, konvencija Haške konferencije za međunarodno privatno pravo te uredbi Europske unije. Sustavno se propitkuje usklađenost i dostatnost postojećih mehanizama za rješavanje prekograničnih sporova po roditeljskim otmicama, kao i njihova učinkovitost u osiguravanju pravne sigurnosti i jednakosti u europskom pravosudnom prostoru.

² Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015.

³ Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine, broj 99/2018.

⁴ SL EU L178/1.

⁵ Kruger (2011), Vigers (2011), Schuz (2013), González Beilfuss (2017).

2. MEDIJACIJA KAO ALTERNATIVA SUDSKOM RJEŠENJU SPORA

Alternativno rješavanje sporova (ARS) odnosi se na niz postupaka koji pomažu strankama riješiti sporove izvan suda. Te postupke karakterizira manja formalnost postupka, povjerljivost, manji stres za stranke. Takvi su postupci alternativnog rješavanja spora primjerice medijacija, pregovaranje, arbitraža. Razvoj medijacije u zapadnoeuropskim zemljama te zemljama kontinentalnoeuropskog pravnog okvira, kretao se i započeo pod utjecajem prakse i iskustva zemalja angloameričke pravne tradicije. Razvoj suvremene obiteljske medijacije, kao najzastupljenijeg oblika alternativnih načina rješavanja sporova, započeo je upravo u Americi i Engleskoj.⁶

Razvitak alternativnih načina rješavanja sporova išao je usporedo s idejom povećanja efikasnosti rješavanja sporova smanjenjem njihovih troškova i dugotrajnosti. Na globalnoj se razini ukazivalo na boljke mnogih pravosudnih sustava: sporost, skupoća i neefikasnosti. Ujedno se sve češće zagovaralo "uvođenje" nekih drugih postupaka koji bi prethodili sudskom ili bi u konačnici i riješili spor bez suda.

Pojam medijacija u rječniku pronalazi izraze za medijaciju, lat. *mediatio*, posredovanje treće osobe u sporu između dviju stranaka. Kada stranke žele riješiti neki sukob medijacijom, tada tijekom procesa dobrovoljne razmjene informacija i procesa pregovaranja dolaze do rješenja. Medijator osnažuje stranke da postignu sporazum prihvatljiv za obje strane. Kako bi se alternativno rješavanje sporova, pa i medijacija, mogla provoditi, potrebno je da su strane spremne na suradnju, kompetentne i jednake ravnoteže moći. Osnova medijacije jest da je ona dobrovoljna, što znači kako na postupak pristaju obje ili više sukobljenih strana suglasno. Kompetentnost strana je sposobnost da iste donose odluke i doprinose procesu rješavanja sukoba. U konačnici neizostavna je jednakost stranaka, ujedno, ravnoteža moći. Ako postoji nejednakost odnosno neravnateža između strana (u smislu osjećaja prisile ili straha), medijacija nije moguća. Osim navedenog nužna je nepristranost medijatora jer sam proces karakterizira procesna fleksibilnost. Medijator ima sljedeće tri kompetencije: analizira konflikt, podupire komunikaciju i kontrolira postupak i pregovore.

Prema tome, uloga medijatora proizlazi iz njegovih kompetencija. Prije svega, medijator je stručnjak u rješavanju konflikta sposoban analizirati konflikt te uz pomoć određenih alata upravljati postupkom medijacije, dok stranke donose konačnu odluku. Obiteljska medijacija u sklopu razvoja alternativnih načina rješavanja u novije doba dobiva na važnosti te se to područje razvija u edukativnom, znanstvenom i profesionalnom smislu.⁷

⁶ Čulo-Margaretić (2014) 17.

⁷ Sladović Franz (2005) 301.–320.

3. OBITELJSKA MEDIJACIJA U NACIONALNIM OKVIRIMA – PRIMJERI DOBRE PRAKSE

Posljednjih 30-ak godina u Europi se obiteljska medijacija snažno razvija. Mnoge države uključile su pravila o medijaciji u domaća zakonodavstva te se primjeri dobre prakse mogu naći u brojnim državama poput Austrije, Danske, Francuske, Italije, Nizozemske, Norveške, Poljske, Portugala, Španjolske, Njemačke⁸ i Švedske.⁹

Povijesno gledano obiteljska medijacija unutar obiteljskog prava RH razvijala se u okviru obiteljskih zakona koji su regulirali postupke razvoda braka i odlučivanja o roditeljskoj skrbi. Iako je prije bila riječ o institutu mirenja kako je to predviđao Osnovni zakon o braku iz 1946. te nakon toga i Zakon o braku i porodičnim odnosima¹⁰ iz 1978., cilj je postupka redovito bio pomoći roditeljima postići rješenje spora.¹¹

Obiteljski zakon iz 1998.¹² terminološki govori o “posredovanju”. Iako je tendencija zakonodavca bila “proširiti” sam postupak na više od mirenja, sadržajno je zadržao iste postavke. Obiteljskim zakonom iz 2003.¹³ cilj posredovanja ostaje isti: odrediti uzroke poremećenih bračnih odnosa i upoznati bračne drugove s pravnim i psihosocijalnim posljedicama razvoda. Iste godine usvaja se i Zakon o mirenju.¹⁴ Njim je definirano mirenje kao svaki postupak, bez obzira na njegov naziv, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti svoj spor s pomoću jednog ili više izmiritelja. Unutar hrvatskog zakonodavstva prepoznavanje važnosti mirenja očituje se i u izmjenama i dopunama Zakona o parničnom

⁸ Njemačka je 1992. godine, uz stručnu pomoć medijatora iz SAD-a i Kanade, usustavila BAFM (Bundes Arbeitsgemeinschaft für Familien-Mediation). Članovi moraju proći dvogodišnju edukaciju i imati više od 200 sati praktičnog iskustva. Članovi BAFM-a po profesiji su 50% psiholozi i 50% pravnici, obiteljska medijacija dostupna je u svim pitanjima odvajanja i razvoda koji uključuje djecu, pravne i ekonomske stvari, i većinom u formi interdisciplinarne medijacije. Od 2009. godine, obiteljski suci mogu odrediti strankama u sporu informativni sastanak s medijatorom, sastanci su besplatni, ali nema besplatne pravne pomoći. U Njemačkoj je medijacija zastupljena u obliku privatnih medijatora koji se plaćaju i u dijelu *pro bono*. Više Čulo Margaletić (2014) 98.–122.

⁹ U Švedskoj kvalificirani socijalni radnici zaposleni unutar Obiteljskih ureda pomažu roditeljima tijekom razvoda kako bi postigli dogovor koji bi bio u najboljem interesu djece. Tijekom 3 do 5 sastanaka medijacije, u istu su uključeni medijatori najčešće u paru muško–žensko te pravnik–psiholog, pokušava se postići dogovor, koji bi doveo do rješenja svih pitanja, a u konačnici predstavljao odluku. Od 1998. godine dogovor postignut tijekom medijacije ima isti pravni status kao i odluka suda, ako je dogovoreni sporazum u interesu djece te ga je odobrio socijalni radnik. U središtu svih odluka mora biti interes djece, stoga je trend da se sastanci medijacije odvijaju uz aktivno sudjelovanje djece, pa i drugih članova. Parkins (2011) 352.–353.

¹⁰ Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, broj 11/1978, 45/1989, 59/1990.

¹¹ Više Majstorović (2016) 131.

¹² Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 162/1998.

¹³ Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 116/2003.

¹⁴ Zakon o mirenju, Narodne novine, broj 163/2003.

postupku iz 2008.¹⁵ Tamošnji članak 186. navodi da sud može tijekom cijelog parničnog postupka strankama predložiti da spor riješe u postupku mirenja pri sudu i izvan njega. Izmjenama Zakona o mirenju iz 2009.¹⁶ mirenje se određuje kao svaki postupak, bez obzira na to provodi li se na sudu, instituciji za mirenje ili izvan njih, u kojem stranke nastoje sporazumno riješiti spor uz pomoć jednog ili više izmiritelja koji strankama pomažu postići nagodbu, bez ovlasti da im se nametne obvezujuće rješenje. Nadalje je određeno da se mirenje može primijeniti u građanskim, trgovačkim, radnim i drugim sporovima o pravima kojima stranke mogu slobodno raspolagati.

Dvojba koja je postojala u smislu mogu li se odredbe Zakona o mirenju primjenjivati i na obiteljske predmete definitivno je otklonjena donošenjem novog Obiteljskog zakona. U poglavlju koje se odnosi na medijaciju naznačeno je da se u postupcima obiteljske medijacije na odgovarajući način primjenjuju odredbe Zakona o mirenju.¹⁷

Obiteljska medijacija kao suvremeni institut određen je novim Obiteljskim zakonom iz 2014.,¹⁸ te sada važećim Obiteljskim zakonom iz 2015.¹⁹ Tijekom provođenja obveznog savjetovanja,²⁰ jedan od zadataka je informiranje bračnih drugova koji se namjeravaju razvesti o obvezi odaziva prvom sastanku obiteljske medijacije ako nisu postigli sporazum, odnosno plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi.

Obiteljska medijacija uređena je Obiteljskim zakonom,²¹ a dopunjena podzakonskim aktom Pravilnikom o obiteljskoj medijaciji.²² Obiteljski zakon omogućuje medijaciju prije pokretanja spora, ali i tijekom sudskog postupka. Ako stranke iskažu spremnost za postizanje dogovora i provođenje medijacije, sud može zastati s postupkom i uputiti stranke u medijaciju. Ako stranke postignu sporazum, on se uobličuje u formi Plana o zajedničkoj roditeljskoj skrbi ili nekog sporazuma koji može biti provjeren od strane stručne osobe, te stječe ovršnost kada bude ovjeren od strane suda u izvanparničnom postupku. Hrvatsko obiteljsko zakonodavstvo omogućuje uključivanje i malodobnog djeteta u postupak me-

¹⁵ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, Narodne novine, broj 84/2008.

¹⁶ Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirenju, Narodne novine, broj 79/2009.

¹⁷ Zakon o mirenju, Narodne novine, broj 79/2009.

¹⁸ Obiteljski zakon Narodne novine, broj 75/2014, u siječnju 2015. g započeo je postupak ispitivanja odredbi zakona s Ustavom Rješenje Ustavnog suda RH, Narodne novine, broj 5/2015.

¹⁹ Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015.

²⁰ Članak 321. st. 1. OBZ-a, obvezno savjetovanje je oblik pomoći članovima obitelji da donesu sporazumne odluke o obiteljskim odnosima vodeći posebnu brigu o zaštiti obiteljskih odnosa u kojima sudjeluje dijete te o pravnim posljedicama nepostizanja sporazuma i pokretanja sudskih postupka u kojima se odlučuje o osobnim pravima djeteta.

²¹ U članku 331. OBZ-a određeno je da je obiteljska medijacija postupak u koje stranke nastoje sporazumno riješiti spor iz obiteljskih odnosa uz pomoć jednog ili više obiteljskih medijatora. Obiteljski medijator je nepristrana i posebno educirana osoba koja je upisana u registar obiteljskih medijatora.

²² Pravilnik o obiteljskoj medijaciji, Narodne novine, broj 123/2015,132/2015.

dijacije. Pravilnikom o obiteljskoj medijaciji određeni su uvjeti koje mora imati osoba da bi bila upisana u Registar obiteljskih medijatora.

4. MEDIJACIJA KAO OPCIJA ZA PREKOGRANIČNI SPOR O RODITELJSKOJ OTMICI – GLOBALNI POLITIČKI I PRAVNI OKVIR

Haška konferencija za međunarodno privatno pravo prepoznaje potrebu za prekograničnom medijacijom u obiteljskim postupcima (koji uključuju brak, obiteljsku imovinu i roditeljsku odgovornost) u situaciji u kojoj stranke imaju svoje boravište u različitim državama. Značaj medijacije za rješenje prekograničnih obiteljskih sporova Haška konferencija dalje višestruko popularizira.²³ Nastavno na zaključke i preporuke Malteške konferencije za suce (održane 2004., 2006. i 2009.), Vijeće je godine 2009. osnovalo radnu skupinu čiji je cilj promicanje razvoja alternativnih načina rješavanja prekograničnih sporova u vezi s roditeljskom skrbi ili kontaktima s djecom.²⁴ Zaključci radne skupine upućuju na važnost medijacije u obiteljskim prekograničnim sporovima osobito onima koji uključuju djecu. Također se ističe kako dokument/sporazum koji je postignut unutar medijacije mora proizvoditi pravne učinke i u drugim državama, stoga mora biti u pisanu obliku i potpisan od obje strane.

Haška konferencija potvrdila je značaj medijacije i u kontekstu Konvencije o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece iz 1996.²⁵ Članak 31. b) obvezuje Središnje tijelo države ugovornice da izravno ili putem tijela s javnim ovlastima ili drugih tijela, poduzima odgovarajuće korake za "olakšanjem, posredovanjem, mirenjem ili sličnim načinima, dogovorena rješenja za zaštitu djetetove osobe ili imovine".

Značaj medijacije za rješenje kako prekograničnih obiteljskih sporova,²⁶ a posebice roditeljskih otmica, osim Haške konferencije prepoznaju i druge međunarodne organizacije, kako u kontekstu primjene drugih međunarodnih konvencija tako i uredbi EU-a.

²³ HCCH, Feasibility Study on Cross-Border Mediation in Family Matters, Prel. Doc. No 20/2007, www.hcch.net/upload/wop/genaff-pd20e2007.pdf

²⁴ Deklaracije iz Malte vidjeti: www.hcch.net; The Judges' Newsletter on International Child Protection, XVI (2010) on the Third Malta Judicial Conference on Cross-Frontier Family Law Issues (23–26 March 2009) na www.hcch.net.

²⁵ Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece, Narodne novine – Međunarodni ugovori, broj 5/2009.

²⁶ HCCH, Feasibility Study on Cross-Border Mediation in Family Matters (2007).

Gotovo četiri desetljeća od usvajanja Konvencije o otmici djece govorimo o konvenciji globalnog utjecaja sa 100 ugovornica. Njezin mehanizam funkcioniranja detaljno je prethodno pojašnjen.²⁷ Iako se sama medijacija ne spominje neposredno u odredbama Haške konvencije o otmici, njezine odredbe potiču primjenu alternativnih načina rješavanja sporova. Tako primjerice čl. 10. navodi "kako će središnje tijelo poduzeti korake k dobrovoljnom povratku djeteta..." Nadalje, pojašnjavajuće izvješće uz Konvenciju naglasilo je značaj izvansudskog rješenja spora o roditeljskoj otmici.²⁸ U procesu stalnog nadzora primjene Konvencije skupina stručnjaka koju je okupila ova međunarodna organizacija apostrofirala je medijaciju kao optimalan prvi korak u rješanju spora po roditeljskoj otmici.²⁹ Haška konferencija sustavno radi na promicanju primjene medijacije i uspostavljanju pravne strukture za provođenje iste. U tu svrhu je ustanovljena radna skupina stručnjaka izradila i Vodič za dobru praksu medijacije po Haškoj konvenciji o otmici djece (Vodič za dobru praksu).³⁰ Svrha mu je biti smjernica nacionalnim zakonodavcima kod izmjena i dopuna postojećih propisa te njihova usklađivanja sa standardima medijacije. Između različitih mogućnosti alternativnog načina rješavanja sporova, Vodič prvenstvo daje medijaciji. Vodič kroz medijaciju osnažuje postizanje zajedničkog dogovora u svim spornim situacijama koja se tiču djece. Medijacijom bi roditelji trebali postići sporazum koji mora biti u najboljem interesu djeteta. U postupku medijacije mora se osigurati povjerljivost, neovisnost i nepristranost, medijatori moraju imati potrebne kvalifikacije za rješavanje prekograničnog spora, potrebno je osigurati dobrovoljnost medijacije te u sam postupak na adekvatan način uključiti djecu. Vodič navodi kako je potrebno osigurati da dogovor postignut pred medijatorom u jednoj državi ima pravni učinak i u drugoj državi.

5. MEDIJACIJA KAO OPCIJA ZA RJEŠAVANJE SPORA PO RODITELJSKOJ OTMICI U REGIONALNIM OKVIRIMA (POLITIČKI I PRAVNI)

Na regionalnoj razini Europe medijacija okupira i Vijeće Europe i Europsku uniju.

²⁷ Vidjeti Župan; Drventić ovdje.

²⁸ Pérez-Vera (1982) recital 91.

²⁹ HCCH, Conclusions and Recommendations of the Fifth Meeting of the Special Commission to Review the Operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the Practical Implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (2006), www.hcch.net/upload/concl28sc5-e.pdf, bilješka 2, 5, 1.3.2., 1.3.3.

³⁰ HCCH, Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction Mediation (2012), www.assets.hcch.net/upload/guide28mediation-en.pdf.

U okviru Vijeća Europe medijaciju u obiteljskim stvarima promiče svojim čl. 13. Europska konvencija o ostvarivanju dječjih prava iz 1996.³¹ Ista organizacija usvaja Preporuku br. R (98) Odbora ministara država članica o obiteljskoj medijaciji iz 1998.³² te Smjernice za bolju implementaciju postojećih preporuka o obiteljskoj medijaciji u građanskopravnim stvarima (Smjernice iz 2007.)³³ Radna skupina o medijaciji³⁴ istaknula je značaj posebnih pravila medijacije kod roditeljske otmice nekolicine država ugovornica Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda.³⁵ Studija iz 2018. ukazuje na vrlo raznolik nacionalnu praksu i razvoj medijacije u obiteljskim sporovima.³⁶ Krajem 2018. usvojena su i Europska pravila ponašanja provoditelja medijacije.³⁷

Europska unija od vremena pozajedničenja međunarodnog privatnog prava Amsterdamskim ugovorom daje značaj medijaciji kao alternativnom načinu rješenja spora. Unutar EU-a bilježi se rastuća mobilnost građana Unije (a i drugih državljana država nečlanica EU-a), što dovodi do većeg broja obitelji međunarodnog karaktera, obitelji različitih državljanstava koji žive u državi članici jednog od članova obitelji ili trećoj državi članici. Stoga EU sukladno čl. 81. Ugovora o funkcioniranju Unije³⁸ sustavno donosi mjere u području pravosudne suradnje u prekograničnim građanskim stvarima. Zelena knjiga o alternativnom rješavanju spora u građanskim i trgovačkim stvarima iz 2002. godine ovu tematiku jasno stavlja u domašaj politike pravosudne suradnje u građanskim stvarima.³⁹ Ističe se značaj metoda alternativnog rješavanja sporova u prekograničnim sporovima o ostvarivanju roditeljske skrbi, imovinskim sporovima te između članova obitelji ili sporovima o uzdržavanju.⁴⁰ Već je Zelena knjiga postavila pitanje perspektive korištenja alternativnih načina rješavanja sporova na području obiteljskog prava.⁴¹ Među odgovorima jasno je

³¹ Europska konvencije o ostvarivanju dječjih prava iz 1996., Narodne novine, broj 1/2010.

³² Recommendation No. R (98) 1 Of The Committee Of Ministers To Member States On Family Mediation (1998) (Adopted by the Committee of Ministers on 21 January 1998 at the 616th meeting of the Ministers' Deputies).

³³ Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning family mediation and mediation in civil matters (2007), www.coe.int/16807475b6.

³⁴ Working Group on Mediation, Analysis on assessment of the impact of Council of Europe recommendations concerning mediation, CEPEJ (2007) 12 (Strasbourg, 3 May 2007) 61.

³⁵ (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.

³⁶ The impact of CEPEJ guidelines on civil, family, penal and administrative mediation (2018), 14.–19.

³⁷ European Code of Conduct for Mediation Providers, CEPEJ(2018)24, 4. prosinca 2018. Strassbourg.

³⁸ Poretti (2015).

³⁹ Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, COM/2002/0196 final, <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52002DC0196>.

⁴⁰ Recital 48 Zelene knjige, 21.

⁴¹ Poretti (2015).

izražena podjela u stavovima onih koji smatraju kako nema mjesta uvođenju alternativnog rješavanja spora na području obiteljskog prava i onih koji se zalažu za uključivanje metoda alternativnog rješavanja spora u zakonodavne instrumente EU-a. Zagovaratelji metoda alternativnog rješavanja obiteljskih sporova smatraju kako bi uvođenje instrumenata moglo potaknuti medijaciju u rješavanju obiteljskih sporova ili obvezati stranke barem na jedan sastanak medijacije koji možda potakne na nastavak mirnog rješavanja spora.⁴² To se pitanje našlo i u kontekstu šire polemike o domašaju pravosudne suradnje u građanskim stvarima na obiteljsko pravo, aktualne po usvajanju amsterdamskog ugovora.⁴³

Usvojen je Europski kodeks postupanja medijatora (Kodeks) godine 2004.⁴⁴ Iako je Kodeks skup načela neobvezujućeg karaktera, njegova primjena je u postupovnom smislu preporučljiva.

Direktiva o medijaciji iz 2008. godine (Direktiva) uvodi pravila koja bi se trebala primjenjivati u postupcima medijacije u građanskim i trgovačkim prekograničnim sporovima.⁴⁵ Jasno je precizirano kako se Direktiva neće primjenjivati na prava i obveze kojima stranke nisu ovlaštene slobodno disponirati, kao što i jesu obiteljski sporovi.⁴⁶

Iako Rezolucija Europskog parlamenta o alternativnom rješavanju sporova u građanskim, trgovačkim i obiteljskom predmetima iz godine 2011. primarno govori o primjeni alternativnih načina rješavanja sporova u trgovačkim i građanskim sporovima, ističe ključnu ulogu alternativnih metoda rješavanja sporova poglavito u obiteljskom sporovima, a osobito pridonosi učinkovitijem rješavanju prekograničnih sporova.⁴⁷

U kontekstu je roditeljskih otmica upravo Europski parlament uveo posrednika / medijatora.⁴⁸

Vođena načelom "najboljeg interesa djeteta", Koordinatorica Europskog parlamenta za prava djece radi na osiguravanju promicanja i zaštite dječjih prava u svim politikama i zakonodavstvu EU-a. Cilj joj je pružiti pomoć građanima koji se suočavaju s roditeljskom otmicom i drugim prekograničnim obiteljskim sporovima. Zalaže se za bližu suradnju sudskih i administrativnih tijela i promiče posredovanje u prekograničnim obiteljskim

⁴² Recital 48 Zelene knjige, 21.

⁴³ Župan (2011) 591.–618.

⁴⁴ European Judicial Network, European code of conduct for mediators, www.euromed-justice.eu/en/document/eu-european-code-conduct-mediators.

⁴⁵ Direktiva 2008/52/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima, SL EU L136/3.

⁴⁶ Točka 10. Direktive o mirenju.

⁴⁷ European Parliament resolution of 25 October 2011 on alternative dispute resolution in civil, commercial and family matters, 2011/2117(INI).

⁴⁸ <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/coordinator-on-children-rights>.

stvarima. Kada se dogodi otmica djeteta, prve kontakt točke koje roditelji susreću središnja su tijela i odvjetnici te su upravo u tim tijelima nastoji osigurati mogućnost posredovanja ili medijacije.

Ujednačavanjem međunarodnog privatnog prava preko Uredbe Brussels II *bis*⁴⁹ Europska unija regulira način razrješenja prekograničnog spora o roditeljskoj odgovornosti. Svojim je pravilima iz čl. 10. i 11. u kontekstu roditeljske otmice nadogradila sustav Haške konvencije o otmice, o čemu je već bilo govora. U kontekstu Uredbe Brussels II *bis* sam je Praktični vodič uputio države na prakticiranje medijacije kod prekograničnih otmica.⁵⁰ U postupku revizije ove Uredbe Općim pristupom Vijeće je potvrdilo kako će preinake Uredbe Brussels II *bis* dati novi zamah korištenju medijacije kod roditeljskih otmica.⁵¹ Preinaka Uredbe Brussels II *bis* u novom poglavlju roditeljskih otmica regulira i medijaciju člankom 25.: “Što je prije moguće i u bilo kojoj fazi postupka sud izravno ili, prema potrebi, uz pomoć središnjih tijela poziva stranke da razmotre jesu li spremne za sudjelovanje u posredovanju ili drugom načinu alternativnog rješavanja sporova, osim ako je to u suprotnosti s interesima djeteta, nije prikladno u pojedinom slučaju ili bi se time neopravdano odgodio postupak.” Preinakom se uvodi obveza suda da aktivnim predlaganjem ili upućivanjem stranaka u medijaciju potakne alternativne načine rješavanja postupaka. Štoviše, kapacitiranja središnjih tijela, kako financijskim tako i ljudskim resursima, pozitivno će utjecati naospješivanje alternativnog rješenja roditeljske otmice.⁵² Medijacija ne bi smjela dovesti do odugovlačenja postupka.⁵³

Mirno rješavanje obiteljskih sporova u pravu Europske unije sve više dobiva na važnosti, osobito u postupcima u kojima je uključeno dijete, odnosno postupcima vezanim za roditeljsku skrb. Uvedenim pravnim mehanizmima te preporuke i smjernice, EU ističe važnost alternativnog načina rješenja spora te iznalaženja rješenja koja u fokusu moraju imati najbolji interes djeteta. Uloga je država članica i institucija EU-a promicati i jačati medijaciju, objavljivati važne podatke na mrežnoj stranici, organizirati trening centre koji bi educirali prekogranične medijatore. U okviru Europske sudačke mreže u građanskim i

⁴⁹ Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU L338/1.

⁵⁰ Glavna uprava za pravosuđe (Europska komisija), Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II a (2016).

⁵¹ Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, the recognition and enforcement of decisions in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast) – General approach, JUSTCIV 292, Brussels, 30 November 2018, <https://europeanciviljustice.files.wordpress.com/2018/12/brusselsii-ter-draft-30november2018.pdf>.

⁵² Čl. 79. g).

⁵³ Recital 42.

trgovačkim sporovima⁵⁴ izneseni su brojni zaključci koji su usmjereni na poticanja medijacije kao alternativnog načina rješavanja spora.

6. MEDIJACIJA U PREKOGRANIČNIM RODITELJSKIM OTMICAMA – IZAZOVI NACIONALNIM SUSTAVIMA

S obzirom na navedeno potvrđuje se široka potpora međunarodnih organizacija, stručnjaka iz znanosti te sudaca uporabi medijacije u sporovima po roditeljskim otmicama djece. Praktična zastupljenost medijacije u ovim postupcima bitno varira od države do države,⁵⁵ a u Hrvatskoj bi tek novi zakonodavni okvir trebao dati puni zamah medijaciji. Začuduje postojanje raskoraka između načelne potpore medijacije u literaturi te neznatne pojavnosti u praksi. Međutim, uz evidentne prednosti medijacije i drugih načina alternativnog rješavanja spora postoje i određene zapreke primjeni prekogranične medijacije, poglavito kod roditeljskih otmica.⁵⁶ Mogući uzroci toga raskoraka navode se u nastavku.

U brojnim nacionalnim sustavima zapreka je stvarnoj realizaciji medijacije u odluci o modelu medijacije (privatna ili javna), što je usko povezano i s troškovima provođenja medijacije. Nacionalni zakonodavci trebaju donijeti odluku i o tome tko će roditelje uputiti u medijaciju kod otmice djeteta: Središnje tijelo⁵⁷ (koje prvo zaprimi zahtjev) ili sud? Središnja nadležna tijela ili središnje kontaktne točke za međunarodne postupke obiteljskog mirenja mogu olakšati pristup informacijama o odgovarajućim postupcima.

Kako potencijalno medijacija može pridonijeti odugovlačenju postupka povrata, zakonodavci se moraju odlučiti o modelu u kojemu će ona teći prije ili paralelno s postupkom

⁵⁴ European judicial network in civil and commercial matters “Discussion on advancing international family mediation in cases of international child abduction.” file:///D:/Downloads/Family%20mediation%20EJN%202013-EU-EN.pdf.

⁵⁵ Za nacionalnu praksu uporabe medijacije kod otmica vidjeti INCADAT bazu <https://www.incadat.com/en>.

⁵⁶ Schuz (2013) 409.–416.

⁵⁷ Uredba Bruxelles II *bis* u člancima 53.–59 određuje logističku potporu strankama prekograničnih sporova u provođenju odluka koje se tiču roditeljske odgovornosti. Razine na kojima se provodi suradnja jesu administrativna, sudska i mješovita. Uredba propisuje obvezu države članice da uspostavi jedno ili više središnjih tijela koji će pomagati u provedbi Uredbe. U Republici Hrvatskoj određeno je kako će središnje tijelo biti Ministarstvo demografije, obitelji, mladih i socijalne politike, sa sjedištem u Zagrebu, Trg Nevenke Topalušić 1, email: ministarstvo@mdomsp.hr. Isto Središnje tijelo nadležno je i sukladno Haškoj konvenciji o otmici za provedbu sukladno člancima iste. Kao što je već navedeno, Središnja tijela trebaju promovirati medijaciju, ali moraju paziti kako ista ne bi odugovlačila samu proceduru povratka. Uredba nije definirala ulogu Središnjeg tijela u postupku medijacije. U predmetima otmice djeteta u kojima su postupci pokrenuti pred središnjim nadležnim tijelima i/ili sudskim tijelima izmiritelj bi strankama trebao objasniti učinke mirenja u okviru postupka koji je u tijeku. U nekim državama osposobljeni izmiritelji djeluju u okviru središnjih nadležnih tijela.

o povratu pred sudom, a da pri tom ne ugrožava instruktivni rok povrata od šest tjedana. Medijacija ni u kom slučaju ne bi smjela jednoj stranci poslužiti kao izlika za odgađanje rješavanja spora. To je od osobite važnosti u predmetima otmice djeteta za čije je rješavanje odabir trenutka ključan. Postupak medijacije stoga bi trebao započeti što prije, po mogućnosti prije pokretanja sudskog postupka ili teći paralelno s njim.

Sama provedba medijacije donosi poseban set izazova i pitanja. U većini sustava ne postoje kvalificirani prekogranični medijatori.⁵⁸ Nazočnost je stranaka u postupku medijacije važna, pa bi države u kojima bi se trebao voditi postupak medijacije trebale poduzeti odgovarajuće mjere za osiguranje nazočnosti stranaka (pojednostavnjenost režima vize i slično). Uvođenjem modernih sredstava komunikacije (telefon, (internetske) konferencijske videoveze, internetske kamere itd.) pridonosi se smanjenju troškova i olakšava organizacija postupka mirenja ako stranke ne mogu osobno nazočiti. Takvi tehnički alati trebali bi biti dostupni u svakoj državi članici te bi trebalo testirati medijaciju “na daljinu”. Ako bi bilo primjereno i moguće, trebalo bi se koristiti dvonacionalnim postupkom mirenja. S obzirom na internacionaliziranu narav obitelji, medijatori bi morali vladati jezikom obiju stranaka ili barem zajedničkim jezikom stranaka, ako postoji. Bez obzira na to koji se jezik koristi u postupku mirenja, važno je da sve uključene strane razumiju jezik i terminologiju izmiritelja kao i da stranke razumiju pravne pojmove. Pronalaženjem izmiritelja koji govori jezik stranaka nestaje potreba za prevoditeljem te se smanjuju troškovi. Međutim, to je važno i zbog psiholoških razloga jer stranke imaju potrebu razumjeti na što pristaju. Izmiritelj bi se također trebao s poštovanjem odnositi prema kulturi stranaka te biti svjestan kulturne raznolikosti.

Kako bi postupak alternativan sudskom bio učinkovit, sporazum postignut u postupku medijacije mora imati pravne učinke i biti izvršiv u svim odgovarajućim jurisdikcijama.

Postavlja se pitanje primjene medijacije u slučajevima obiteljskog nasilja⁵⁹ koja je najčešći okidač za roditeljske otmice. U većini zakonskih rješenja medijacija nije preporučljiva kada je u obiteljskim odnosima došlo do obiteljskog nasilja (zbog jednakosti stranaka u medijaciji). Osobito je osjetljivo pitanje manipulacije s obiteljskim nasiljem u svrhu dobivanja odluke u svoju korist.

Jedan je od problema u međunarodnoj naravi roditeljskih otmica problem natjecanja pravosuđa ili vlasti dviju uključenih država. On se jasno vidi iz činjenice da tijela obiju država često u istom postupku paralelno donose sudske odluke o povratu i meritumu spora o roditeljsko odgovornosti. Da bi medijacija bila provedena te da bi rezultirala povratom djeteta u državu njegova uobičajenog boravišta, potrebno je povjerenje i suradnja većeg broja nadležnih tijela u različitim državama. Stoga se mnogi izazovi vežu uz učinkovitu

⁵⁸ Cilj je stvoriti mrežu obiteljskih medijatora u Europi, za što postoji mrežna stranica <http://crossbordermediator.eu/>.

⁵⁹ Više: Guide to Good Practice – Mediation (2012).

međunarodnu sudačku i administrativnu suradnju. Nužno je korištenje novih modela neformalne sudačke komunikacije preko Europske sudačke mreže te Haške međunarodne sudačke mreže, kao i resursa Središnjih tijela.

Treba u konačnici naglasiti kako su svi ovi globalni i regionalni naponi ponukali brojne nacionalne zakonodavce na promjenu režima, poticanje i pospješivanje medijacije osiguranjem pravnog okvira, materijalnih sredstava i ljudskih resursa kako bi medijacija doista zaživjela u praksi. Najbolji primjer takvog rješenja nalazimo u nizozemskoj praksi. Ona je preko suradnju vladinog i nevladinog sektora povjerila provedbu medijacije kod prekograničnih otmica specijaliziranoj civilnoj udruzi.⁶⁰ Veliki postotak otmica riješenih medijacijom nalazimo i u drugim državama, ali one nisu uvijek potpuno besplatne.⁶¹

7. MEDIJACIJA U RODITELJSKIM OTMICAMA – HRVATSKO PRAVO I PRAKSA

Hrvatska se preko recentnog zakonodavnog aktivizma priključila ovom pokretu. Kad su posrijedi pravni izvori medijacija u prekograničnim otmicama zahtijeva se kombinirana primjena sektorskog propisa iz međunarodnog privatnog prava, Provedbenog zakona te Obiteljskoga zakona. Zakon o međunarodnom privatnom pravu glede roditeljskih otmica upućuje na primjenu relevantnih europskih i međunarodnih propisa. Ranije je rečeno kako međunarodne organizacije i konvencije potiču medijaciju, ali se prepušta konkretno uređenje državama ugovornicama.

U RH je usvojen Provedbeni zakon⁶² koji prvi put normativno regulira primjenu obiteljske medijacije te propisuje obvezu Središnjeg tijela ili suda obavijestiti stranke o mogućnosti mirnog rješenja spora u postupku obiteljske medijacije. Nadalje, obiteljska medijacija ne utječe na pokretanje postupka pred sudom, radi omogućavanja pokretanja sudskog postupka prije početka medijacije, uz mogućnost određivanja zastoja postupka. Ovime se omogućava sudu da postavi jasan vremenski okvir unutar kojega se mora provesti obiteljska medijacija, a čime se sprječava zlouporaba medijacije kao taktike odgađanja te sprječavanje ostvarenja prednosti za roditelja koji je odveo dijete vezano uz primjenu čl. 12. st. 2. Konvencije.

Utvrđuje se mogućnost strankama da svoj spor riješe medijacijom, ne samo prije pokretanja sudskog postupka, nego i za vrijeme njegova trajanja ili nakon dovršetka sudskog postupka. Predviđeno je da obiteljsku medijaciju provode obiteljski medijatori za

⁶⁰ International Child Abduction Center (IKO), vidjeti <http://www.ifm-mfi.org/en/netherlands>.

⁶¹ Vidjeti u Njemačkoj <https://www.mikk-ev.de/en/>.

⁶² Čl. 12. Zakona o provedbi.

prekogranične sporove upisani u registar obiteljskih medijatora koji vodi ministarstvo nadležno za poslove socijalne skrbi.

Osigurana je mogućnost sudjelovanja djeteta u postupku medijacije, a ako ne sudjeluje osobno, djetetu će se, sukladno njegovoj dobi i zrelosti, pružiti mogućnost da od stručne osobe sazna važne činjenice i da izrazi svoje mišljenje.

Provedbenim zakonom naložena je obveza obiteljskog medijatora obavijestiti sud i središnje tijelo o pristanku stranaka na medijaciju. Po primitku obavijesti sud može zastati s postupkom i odrediti rok u kojem će se postupak medijacije provesti. Sljedeća je obveza medijatora obavijestiti sud, odnosno središnje tijelo o postignutom sporazumu stranaka.

Obveza je podnositelja zahtjeva sudu dostaviti sporazum osobno ili preko punomoćnika, odmah, a najkasnije u roku od tri dana od dana postizanja sporazuma. Sud će utvrditi je li sporazum u najboljem interesu djeteta, je li protivan pravnom poretku Republike Hrvatske ili javnom interesu i o istom donosi odluku. O tome hoće li sporazum biti odobren ili ne, sud odlučuje rješenjem. Ovako određivanje prekogranične obiteljske medijacije usklađeno je s preporukama Haške konferencije za međunarodno privatno pravo, odnosno s Vodičem za uspješnu primjenu Konvencije.⁶³ Predmetna odredba vezana je osobito uz provedbu čl. 7. st. 2. točka c) i čl. 11. Haške konvencije o otmici, imajući u vidu potrebu zaštite najboljeg interesa i dobrobiti djeteta.

Na postupak prekogranične obiteljske medijacije supsidijarno se primjenjuju odredbe propisa kojim se uređuju obiteljskopравни odnosi odnosno obiteljska medijacija.

Dosad provedena istraživanja ukazala su da unatoč postojećem nacionalnom okviru za obiteljske medijacije u kontekstu otmica djece ista nijedanput nije koristila.⁶⁴ Stoga treba očekivati da će novi *lex specialis* okvir za medijaciju u kontekstu roditeljskih otmica pospješiti njezino korištenje.

Novi obiteljski odnosi koji nastaju u skladu s promjenama u društvu zahtijevaju traženje alternativnih rješenja, a ne samo tradicionalni sudski način rješenja spora. Treba poticati medijaciju kod obiteljskih sukoba kada se takvi sporovi reflektiraju na djecu, uvijek vodeći se načelom najboljeg interes djeteta. S obzirom na učinkovitost korištenja postupka medijacije kao sustava prevencije za rješavanje problema koji nastaju zbog promjene zemlje boravišta djeteta, medijaciju bi trebalo pospješivati u svim prekograničnim obiteljskim sporovima, a osobito u sporovima koji uključuju preseljenje djeteta u drugu zemlju. Nakon povratka djeteta u državu uobičajenog boravišta, trebalo bi također razmotriti mogućnost medijacije kako bi se izbjeglo produblivanje spora. U konačnici, puni učinak medijacija će u predmetima roditeljske otmice ostvariti tek u povećanju javne svijesti i prihvaćanju dogovora kao alternative sudskom postupku.

⁶³ Guide to Good Practice – Mediation (2012).

⁶⁴ Župan; Drventić; Kruger (2019).

BIBLIOGRAFIJA

I. Knjige i članci

1. Čulo-Margaretić A., *Mirno rješavanje obiteljsko pravnih sukoba interesa*, Pravni fakultet u Osijeku, Osijek, 2014.
2. González Beilfuss, C., Chapter C.8: Child abduction, u: Basedow, J.; Rühl, G.; Ferrari, F.; de Miguel Asensio, P. (ur.), *Encyclopaedia of Private International Law*, Edward Elgar, Cheltenham, UK, Northampton MA, USA, str. 1247.–1255.
3. Hoško, T., Child abduction in Croatia: before and after the European Union legislation, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – Family at Focus*, Pravni fakultet Osijek, Osijek, 2015., str. 159.–184.
4. Kruger, T., *International Child Abduction: The Inadequacies of the Law*, Hart Publishing, London, 2011.
5. Majstorović, I., Obvezno savjetovanje i obiteljske medijacije de lege lata i de lege ferenda, *Godišnjak Akademije pravnih znanosti Hrvatske*, VIII (2017), str. 129.–150.
6. Parkins, L., *Family mediation, appropriate dispute resolution in new family law justice system*, 2nd edition, Bristol: Family Law, 2011.
7. Poretti, P., Od mirenja do medijacije u obiteljskim sporovima – usklađivanje hrvatskog obiteljskog zakonodavstva o mirnom rješavanju obiteljskih sporova s pravom EU-a, *Zbornik Pravnog fakulteta u Rijeci*, 36:1 (2015), str. 341.–380.
8. Schuz, R., *The Hague Child Abduction Convention. A Critical Analysis*, Hart Publishing, London, 2013.
9. Sladović Franz, B., Obilježja obiteljske medijacije, *Ljetopis socijalnog rada*, 12:2 (2005), str. 301.–320.
10. Vigers, S., *Mediating International Child Abduction Cases: The Hague Convention*, Hart Publishing, London, 2011.
11. Župan, M., Hoško, T., Application of the Hague Child Abduction Convention in SEE region: Croatian national report, u: Župan, M. (ur.), *Private International Law in the Jurisprudence of European Courts – family at focus*, Pravni fakultet Osijek, Osijek, str. 227.–243.
12. Župan, M., Pravosudna suradnja u prekograničnim obiteljskim predmetima, u: Župan, M. (ur.), *Pravni aspekti prekogranične suradnje i EU integracija: Mađarska – Hrvatska*, Osijek–Pécs, 2011., str. 591.–618.
13. Župan, M., Cooperation between Central Authorities, u: Honorati, C. (ur.), *A Handbook on the Application of brussels IIa Regulation in national courts*, Peter Lang, Torino, 2017., str. 267.–285.
14. Župan, M.; Drventić, M.; Kruger, T., Cross-border Removal and Retention of a Child – Croatian Practice and European Expectation, 2019., u postupku objave.

II. Međunarodni izvori

1. (Europska) Konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/1997, 6/1999, 14/2002, 13/2003, 9/2005, 1/2006, 2/2010.
2. Konvencija o nadležnosti, mjerodavnom pravu, priznanju, ovrsi i suradnji u odnosu na roditeljsku odgovornost i o mjerama za zaštitu djece, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 5/2009.

3. Europska konvencije o ostvarivanju dječjih prava, Narodne novine, broj 1/2010.
4. Konvencija o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 8/2018.

III. Propisi i ostali akti EU-a

1. Green paper on alternative dispute resolution in civil and commercial law, COM/2002/0196 final, [http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX: 52002 DC0196](http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX:52002DC0196).
2. Uredba Vijeća (EZ) br. 2201/2003 od 27. studenoga 2003. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju sudskih odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću, kojom se stavlja izvan snage Uredba (EZ) br. 1347/2000, SL EU L338/1.
3. Uredba Vijeća (EU) 2019/1111 od 25. lipnja 2019. o nadležnosti, priznavanju i izvršenju odluka u bračnim sporovima i u stvarima povezanim s roditeljskom odgovornošću te o međunarodnoj otmici djece (preinaka), SL EU L178/1.
4. Direktiva 2008/52/EZ Europskog Parlamenta i Vijeća od 21. svibnja 2008. o nekim aspektima mirenja u građanskim i trgovačkim stvarima, SL EU L136/3.
5. European Parliament resolution of 25 October 2011 on alternative dispute resolution in civil, commercial and family matters, 2011/2117(INI).
6. Proposal for a Council Regulation on jurisdiction, the recognition and enforcement of decisions in matrimonial matters and the matters of parental responsibility, and on international child abduction (recast) – General approach, JUSTCIV 292, Brussels, 30 November 2018.

IV. Nacionalni propisi

1. Zakon o braku i porodičnim odnosima, Narodne novine, broj 11/1978, 45/1989, 59/1990.
2. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 162/1998.
3. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 116/2003.
4. Zakon o mirenju, Narodne novine, broj 163/2003.
5. Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o mirenju, Narodne novine, broj 79/2009.
6. Zakon o mirenju, Narodne novine, broj 79/2009.
7. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 75/2014.
8. Zakon o parničnom postupku, Narodne novine, broj 53/1991, 91/1992, 58/1993, 112/1999, 88/2001, 117/2003, 88/2005, 02/2007, 84/2008, 123/2008, 57/2011, 148/2011, 25/2013, 89/2014.
9. Rješenje Ustavnog suda RH, Narodne novine, broj 5/2015.
10. Obiteljski zakon, Narodne novine, broj 103/2015.
11. Pravilnik o obiteljskoj medijaciji, Narodne novine, broj 123/2015, 132/2015.
12. Zakon o međunarodnom privatnom pravu, Narodne novine, broj 101/2017.
13. Zakon o provedbi Konvencije o građanskopravnim vidovima međunarodne otmice djece, Narodne novine, broj 99/2018.

V. Izvješća, studije i vodiči

1. Pérez-Vera, E., Explanatory Report on the 1980 Hague Child Abduction Convention (1982), www.hcch.net/upload/expl28.pdf.

2. Vijeće Europe, Recommendation No. R (98) 1 Of The Committee Of Ministers To Member States On Family Mediation (1998).
3. HCCH, Conclusions and Recommendations of the Fifth Meeting of the Special Commission to Review the Operation of the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction and the Practical Implementation of the Hague Convention of 19 October 1996 on Jurisdiction, Applicable Law, Recognition, Enforcement and Co-operation in respect of Parental Responsibility and Measures for the Protection of Children (2006), www.hcch.net/upload/concl28sc5-e.pdf.
4. Vijeće Europe, Working Group on Mediation, Analysis on assessment of the impact of Council of Europe recommendations concerning mediation, CEPEJ (2007).
5. Vijeće Europe, Guidelines for a better implementation of the existing recommendation concerning family mediation and mediation in civil matters (2007), www.coe.int/16807475b6.
6. HCCH, Feasibility Study on Cross-Border Mediation in Family Matters, Prel. Doc. No 20/2007, [ww.hcch.net/upload/wop/genaff-pd20e2007.pdf](http://www.hcch.net/upload/wop/genaff-pd20e2007.pdf).
7. Lowe, N.; Stephens, V., Part I – A statistical analysis of applications made in 2015 under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction – Global report – provisional edition, pending the completion of the French version, Preliminary Doc No 11 (2008), <https://www.hcch.net/en/publications-and-studies/details4/?pid=6598&dtid=32>.
8. HCCH, The Judges' Newsletter on International Child Protection, XVI (2010).
9. HCCH, Guide to Good Practice under the Hague Convention of 25 October 1980 on the Civil Aspects of International Child Abduction, Mediation (2012), www.assets.hcch.net/upload/guide-28mediation-en.pdf.
10. Europska komisija, Glavna uprava za pravosuđe, Praktični priručnik za primjenu Uredbe Bruxelles II a (2016), <https://publications.europa.eu/hr/publication-detail/-/publication/f7d39509-3f10-4ae2-b993-53ac6b9f93ed>.
11. Vijeće Europe, The impact of CEPEJ guidelines on civil, family, penal and administrative mediation (2018), <https://rm.coe.int/report-on-the-impact-of-cepej-guidelines-on-civil-family-penal-and-admi/16808c400e>.
12. Vijeće Europe, European Code of Conduct for Mediation Providers, CEPEJ (2018).
13. European Judicial Network, European code of conduct for mediators, www.euromed-justice.eu/en/document/eu-european-code-conduct-mediators.

VI. Mrežni izvori

1. European judicial network in civil and commercial matters, Discussion on advancing international family mediation in cases of international child abduction, <file:///D:/Downloads/Family%20mediation%20EJN%202013-EU-EN.pdf>.
2. INCADAT, <https://www.incadat.com/en>.
3. Cross-border Family Mediators, <http://crossbordermediator.eu/>.
4. International Child Abduction Center (IKO), <http://www.ifm-mfi.org/en/netherlands>.
5. International Mediation Centre for Family Conflict and Child Abduction, <https://www.mikk-ev.de/en/>.
6. Koordinatorica Europskog parlamenta za prava djece, <http://www.europarl.europa.eu/at-your-service/hr/be-heard/coordinator-on-children-rights>.

Ova publikacija dio je znanstvene komponente aktivnosti Jean Monnet katedre za prekogranično kretanje djeteta u EU koju sufinancira Europska unija putem programa Erasmus+.

Sadržaj ove publikacije isključiva je odgovornost izdavača i ni na koji način ne može se smatrati da odražava gledišta ili mišljenja Europske unije.